

ธนาคารแห่งประเทศไทย

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับธนบัตรไทย

๓ ๖ ๙ ๙ ๙ ๙ ๙ ๙ ๙

ธนบัตรไทย

ฉบับที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

ฉบับนี้ขาด

ผู้อำนวยการ

ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

คำนำ

บทบาทหน้าที่หลักประการหนึ่งของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) คือ การนำธนบัตรออกใช้และหมุนเวียน เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในประเทศ และให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

จุลสารเผยแพร่ของ ธปท. ฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นมา การพิมพ์และการออกใช้ธนบัตร รวมทั้งข้อแนะนำเกี่ยวกับการดูธนบัตรปลอม และการแลกธนบัตรชำรุด ตลอดจนรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจให้แก่ประชาชนในเรื่องดังกล่าว

ธปท. หวังว่า จุลสารเผยแพร่นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ทำให้รู้ถึงวิธีการใช้ธนบัตรอย่างมีประสิทธิภาพ และการเก็บรักษาธนบัตรที่ถูกต้อง ตลอดจนรู้วิธีสังเกตธนบัตรปลอม ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระงบประมาณของประเทศในการจัดพิมพ์และออกใช้ธนบัตรแล้ว ยังเป็นการช่วยป้องกันปัญหาเกี่ยวกับธนบัตรปลอมอีกด้วย

สำนักสื่อสารสัมพันธ์

สายสนับสนุนการบริหาร

มกราคม 2547

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับธนบัตรไทย

ธนบัตรเป็นสิ่งใกล้ตัว ซึ่งทุกคนต้องใช้จ่ายหมุนเวียนผ่านมือในชีวิตประจำวัน ดังนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธนบัตรแก่ประชาชนทั้งในเรื่องการสังเกตธนบัตรปลอม การแลกเปลี่ยนธนบัตรชำรุด และข้อควรระวังเกี่ยวกับการเก็บรักษาธนบัตรที่ถูกต้อง เป็นต้น

ความเป็นมาของธนบัตร

ธนบัตรนับเป็นเงินตราชนิดหนึ่งที่คนเชื่อถือ จึงเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในชีวิตประจำวัน การออกใช้ธนบัตรเพื่อหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเป็นหน้าที่โดยตรงของธนาคารแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 ซึ่งกำหนดให้ต้องมีทุนสำรองหนุนหลังเต็มมูลค่าของธนบัตรออกใช้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในค่าของเงินบาท และเป็นหลักประกันว่าการออกธนบัตรมีขอบเขตอยู่เท่ากับสินทรัพย์ที่จะมาเป็นทุนสำรองเงินตรา มิใช่ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะออกธนบัตรได้ตามอำเภอใจ และด้วยเหตุนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีหน้าที่ควบคุมปริมาณธนบัตรที่ใช้หมุนเวียนให้เหมาะสม

ประเทศไทยได้เริ่มนำธนบัตรออกใช้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2445 ซึ่งต้องสั่งพิมพ์จากต่างประเทศในระยะแรก จนกระทั่ง พ.ศ. 2512 จึงได้มีการจัดตั้งโรงพิมพ์ธนบัตร ธนาคารแห่งประเทศไทย และได้เริ่มพิมพ์ธนบัตรใช้ในประเทศเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การพิมพ์ธนบัตรและการออกใช้ธนบัตร

ปริมาณธนบัตรที่ผลิตขึ้นในแต่ละปีจะผันแปรตามปริมาณความต้องการใช้ธนบัตรที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศโดยในช่วงปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2546 อัตราเพิ่มของธนบัตรออกใช้คิดตามมูลค่าโดยเฉลี่ยมีประมาณร้อยละ 9-12 ต่อปี โดยธนบัตรที่พิมพ์ขึ้นนี้ต้องมีทุนสำรองหนุนหลังก่อนนำออกใช้อันประกอบด้วย ทองคำ เงินตราต่างประเทศ หลักทรัพย์ต่างประเทศ หลักทรัพย์รัฐบาลไทย และสินทรัพย์ที่นำส่งสมทบกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ สัดส่วนของทุนสำรองเงินตราที่เป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง ได้แก่ ทองคำ เงินตราต่างประเทศ และหลักทรัพย์ต่างประเทศ ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนธนบัตรออกใช้นั้น

การนำธนบัตรออกใช้สามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ

1. แลกเปลี่ยนกับธนบัตรที่นำออกใช้ไปก่อนแล้ว โดยถอนคืนธนบัตรเก่าออกไปทำลายในจำนวนเท่ากัน
2. แลกเปลี่ยนกับสินทรัพย์ที่เป็นทุนสำรองเงินตราในจำนวนที่เท่ากัน เช่น ธนบัตรออกใช้มูลค่า 10 ล้านบาท จะต้องนำสินทรัพย์ดังกล่าวมูลค่า 10 ล้านบาท เข้าบัญชีทุนสำรองเงินตรา

จำนวนธนบัตรที่ออกใช้ในปัจจุบัน

โดยแยกตาม 6 ชนิดราคาที่ใช้ในปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2546 มีจำนวนประมาณ 2,200 - 2,400 ล้านฉบับ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 460,000 - 560,000 ล้านบาท ทั้งนี้ประมาณร้อยละ 46-49 ของจำนวนธนบัตรที่ออกใช้เป็นธนบัตรชนิดราคาสูง คือ 1000 500 และ 100 บาท ที่เหลือร้อยละ 51 - 54 เป็นธนบัตรชนิดราคาต่ำ คือ 50 20 และ 10 บาท

ธนบัตรชำรุดที่ขอแลกเปลี่ยนได้

1. **ธนบัตรครึ่งฉบับ** ซึ่งได้ถูกแยกตรงกลางหรือใกล้กับกลางเป็นสองส่วนตามยี่นเท่านั้น

2. **ธนบัตรต่อท่อนผิด** เป็นธนบัตรต่างฉบับแต่มาต่อเป็นฉบับเดียวกัน โดยต้องเป็นธนบัตรแบบและชนิดราคาเดียวกัน ซึ่งแต่ละท่อนต้องมีเนื้อธนบัตรอยู่ในเกณฑ์ครึ่งฉบับ รับแลกเปลี่ยนได้เต็มราคาของธนบัตรนั้น

3. **ธนบัตรขาดวัน** ธนบัตรซึ่งส่วนหนึ่งขาดหายไป ถ้าเห็นได้ชัดเจนว่าส่วนที่เหลืออยู่มีมากกว่าครึ่งฉบับ รับแลกเปลี่ยนได้เต็มราคาของธนบัตรนั้น

4. **ธนบัตรปลอม** คือ ธนบัตรที่มีเหตุทำให้อ่านข้อความหรือตัวเลขไม่ชัดเจน เช่น ถูกสารเคมีหรือน้ำมัน ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเป็นธนบัตรรัฐบาลไทย สามารถแลกเปลี่ยนได้เต็มราคาของธนบัตรนั้น

คำแนะนำวิธีดูธนบัตรปลอมทั่วไป

ธนบัตรปลอมก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ที่ได้รับไว้โดยสุจริตเพราะทำให้ได้รับเงินตราไปไม่ครบจำนวน ดังนั้น การรู้วิธีสังเกตธนบัตรปลอมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประชาชนทุกคน

โดยทั่วไปแล้วเนื้อกระดาษธนบัตรรัฐบาลฉบับจริงมีความเหนียว แกร่ง ไม่เปื่อยหรือยุ่ง่าย ตลอดจนมีความคมชัดของลวดลายและภาพ โดยเฉพาะที่พระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะมีลายเส้นละเอียด คมชัด สวยงาม ไม่เลอะเลือน นอกจากนี้ยังมีจุดสำคัญที่ควรสังเกต ดังนี้

1. ตัวอักษรและตัวเลขบอกราคา และคำว่า “รัฐบาลไทย” บนด้านหน้าของธนบัตรรัฐบาลพิมพ์ด้วยระบบเส้นนูน เมื่อใช้นิ้วมือลูบจะรู้สึกสะดุด หรือรู้สึกสาก ๆ
2. ธนบัตรรัฐบาลมีลายน้ำพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเนื้อกระดาษส่วนที่ว่าง และจะเห็นได้ชัดเจนเมื่อยกส่องดูกับแสงสว่าง
3. ธนบัตรรัฐบาลมีเส้นใยกันปลอมฝังอยู่ในเนื้อกระดาษตามแนวยืน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนเมื่อยกส่องกับแสงสว่าง ภายในเส้นใยพิมพ์ตัวเลขบอกราคา เป็นระยะ ๆ ตามแนวยาวของเส้นใยกันปลอม
4. ตัวเลขไทยบอกราคาด้านหน้า ภายในบรรทัดตัวเลขบอกราคาขนาดจิ๋ว เช่น “๑๐๐๐ บาท 1000 บาท” ซึ่งสามารถอ่านได้โดยใช้แว่นขยาย

5. ตัวเลขแฝงซ่อนในลายไทยรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หน้าตัวเลขไทยแจ้งราคา มองเห็นได้เมื่อยกธนบัตรเอียงเข้าหาแสงสว่าง โดยมองผ่านจากมุมล่างซ้ายเข้าหา กึ่งกลางธนบัตร

6. ตัวเลขพิมพ์ด้วยหมึกพิเศษ มองเห็นส่วนบนเป็นสีทอง ส่วนล่างเป็นสีเขียว เมื่อพลิกขอบล่างธนบัตรขึ้นจะเห็นเป็นสีเขียวทั้งหมด

7. ลักษณะพิเศษที่ปรากฏภายใต้รังสีเหนือม่วง (แบล็กไลท์) คือ หมวดอักษร หมายเลข และลวดลายประดิษฐ์ตอนกลางของธนบัตรจะมองเห็นเรืองแสง นอกจากนี้ จะเห็นเส้นใยเรืองแสง สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน ในเนื้อกระดาษด้วย

1. พิมพ์ด้วยระบบเส้นขนาน	5. ตัวเลขแฝงเมื่อเอียงธนบัตร
2. ลายน้ำพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	6. ตัวเลขพิมพ์ด้วยหมึกพิเศษ
3. เส้นใยฝังในเนื้อกระดาษ	7. ลักษณะพิเศษภายใต้รังสีเหนือม่วง (แบล็กไลท์)
4. เลขบอกราคามีรายละเอียด	

ธนบัตรชนิดราคา 1000 บาท (แบบ 15)

สถานที่ซึ่งให้บริการตรวจพิสูจน์ธนบัตรปลอม และแลกเปลี่ยนบัตรชำรุด

ติดต่อได้ที่

กรุงเทพมหานคร

- ☞ สายออกบัตรธนาคาร ธนาคารแห่งประเทศไทย บางขุนพรหม โทร. 0-2283-5364-5
- ☞ สายงานเงินตราสุรวงศ์ สำนักงานสุรวงศ์ โทร. 0-2236-1637

ต่างจังหวัด

- ☞ สำนักงานภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนี้
สำนักงานภาคใต้ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา โทร. 074-243967
สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น โทร. 043-241959
สำนักงานภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ โทร. 053-224150
สาขาจังหวัดลำปาง โทร. 054-222800
และที่ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ได้แก่ คลังจังหวัด และคลังอำเภอ
ทั่วประเทศ ยกเว้นจังหวัดที่มีสำนักงาน/สาขาธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งอยู่

คำแนะนำเมื่อพบเห็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงธนบัตร

ควรปฏิบัติดังนี้

1. ไม่ควรคืนธนบัตรปลอมแปลงให้แก่ผู้พยายามใช้
2. พยายามถ่วงเวลาและสอบถามรายละเอียดผู้มีหรือใช้ธนบัตรปลอมแปลงนั้น เช่น ได้มาอย่างไร จากใคร ที่ใด เป็นต้น
3. ในขณะที่เดียวกันให้หาทางแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ใกล้ หรือโทรศัพท์ไปที่สถานีตำรวจท้องที่

ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงธนบัตร

ในกรณีต่าง ๆ มีดังนี้

1. การปลอมแปลงธนบัตร
2. การนำธนบัตรปลอมแปลงเข้าในราชอาณาจักร

3. การมีธนบัตรปลอมแปลงไว้เพื่อนำออกใช้
4. การพยายามใช้ธนบัตรปลอมแปลง และ
5. การทำเครื่องมือหรือวัตถุสำหรับปลอมแปลงธนบัตร มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 40,000 บาท หรือทั้งปรับทั้งจำ

การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลการจับกุมการปลอมแปลงธนบัตร

ธนาคารแห่งประเทศไทยจะจ่ายเงินสินบนนำจับให้แก่ผู้แจ้งความเพื่อจับกุมผู้ผลิตหรือจำหน่ายธนบัตรปลอม โดยจะต้องจับได้ตัวผู้ต้องหาและของกลางเป็นอุปกรณ์ หรือเป็นธนบัตรปลอม

เงินสินบนจ่ายให้ร้อยละ 30 ของราคาอุปกรณ์ หรือราคาในหน้าธนบัตรปลอมแล้วแต่กรณี แต่ไม่เกิน 100,000 บาท

สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมจะได้รับเงินรางวัลร้อยละ 25 ของราคาอุปกรณ์ หรือราคาในหน้าธนบัตรปลอมแล้วแต่กรณี แต่ไม่เกิน 100,000 บาท

การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลจะจ่ายให้ทันทีที่หนึ่ง เมื่อคดีสู่ศาลหรือศาลรับคำฟ้อง และเมื่อศาลพิพากษาลงโทษว่ามีความผิดจะจ่ายให้อีกที่หนึ่ง

ข้อควรรู้เกี่ยวกับการใช้และเก็บรักษาธนบัตรที่ถูกต้อง

1. ไม่ขีดเขียน หรือประทับตรา หรือกระทำการใด ๆ ลงบนธนบัตร อันทำให้ธนบัตรเปรอะเปื้อน
2. ไม่เย็บธนบัตรติดกัน ไม่ขยำขยี้ ซึ่งจะทำให้ฉีกขาดง่าย
3. เก็บธนบัตรให้ห่างจากความร้อน ความชื้น และเปลวไฟ

สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับธนบัตรไทยสามารถดูได้จาก WWW.BOT.OR.TH หัวข้อธนบัตร หรือสอบถามได้ที่ทีมรับแลกเปลี่ยนและพิสูจน์สายออกบัตรธนาคาร ธนาคารแห่งประเทศไทย โทร 0-2283-5364-5

คณะผู้จัดทำ

บรรณาธิการ

คณะผู้บริหาร สำนักสื่อสารสัมพันธ์,
สายสนับสนุนการบริหาร

ผู้รวบรวมข้อมูล

ทีมสื่อสารสนเทศ สำนักสื่อสารสัมพันธ์

ออกแบบปกและรูปเล่ม

ทีมผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ สำนักสื่อสารสัมพันธ์

จัดทำโดย สายสนับสนุนการบริหาร ธนาคารแห่งประเทศไทย

โทร. 0-2283-5619 หรือ 0-2283-5018

ธนาคารแห่งประเทศไทย

www.bot.or.th / บริการข้อมูลอัตโนมัติ 24 ชั่วโมง โทร. 0 2283 6789

ธนบัตร